



Praktijkprikkel Ernstige allergische reacties bij lactose bevattende poederinhalatoren

Deze Praktijkprikkel is in samenwerking met Lareb tot stand gekomen. Met dank aan de afdeling kinderallergologie van het Emma Kinderziekenhuis van het Amsterdam UMC, het Geneesmiddel Informatie Centrum van de KNMP en de afdeling Medicatiebewaking van Stichting Health Base voor hun uitgebreide bijdrage en expertise.

Deze Praktijkprikkel is met name interessant voor voorschrijvers en apothekers

Zorgprofessionals zetten patiënten die een dosisaerosol gebruiken soms over op een poederinhalator. Naast farmacotherapeutische redenen kunnen geneesmiddeltekorten of duurzaamheidsoverwegingen hiertoe de aanleiding zijn. Meestal levert de omzetting geen grote problemen op. Soms gaat dit goed mis, zoals blijkt uit de onderstaande meldingen die Lareb onlangs ontving.

Meldingen

Melding 1

Een patiënt gebruikt voor zijn astma Qvar aerosol (beclometason) met een voorzetkamer. Wegens toename van de klachten, zet de arts de behandeling om naar formoterol/beclometason. In overleg met de patiënt kiest de arts – vanwege het gebruiksgemak voor de patiënt – voor de poederinhalator Foster NEXThaler. Vrijwel direct na het eerste gebruik van de Foster NEXThaler ontstaat een anafylactische reactie met dyspneu en urticaria (galbulten). De arts staakt de Foster NEXThaler en na behandeling met onder andere clemastine herstelt de patiënt.

Melding 2

Een kind van tien jaar gebruikt naar tevredenheid een salbutamol dosisaerosol wanneer het een astma-aanval heeft. De dosisaerosol is plotseling niet leverbaar. De patiënt krijgt daarom ter vervanging een salbutamol bevattende poederinhalator (Ventolin Diskus). Na het eerste gebruik van de Diskus verergeren de astmaklachten. De patiënt wordt erg kortademig en krijgt urticaria. De arts behandelt de klachten waarop deze verdwijnen. Ook stopt de arts het gebruik van de Diskus.

Analyse

Bij de [meeste patiënten van zeven jaar](#) en ouder die een dosisaerosol gebruiken en die voldoende inhalatiekracht en ooghandcoördinatie hebben, is het mogelijk om een dosisaerosol om te zetten naar een poederinhalator. Uiteraard moeten deze patiënten goed worden geïnstrueerd hoe ze de inhalator moeten gebruiken. Bovengenoemde meldingen laten zien dat het gebruik van poederinhalatoren bij sommige patiënten tot ernstige allergische reacties kan leiden.

De poederinhalatoren genoemd in de meldingen bevatten lactose. In lactose (melksuiker) kunnen kleine hoeveelheden koemelkeiwitten aanwezig zijn. Niet alle patiënten met een

koemelkeiwitallergie krijgen een reactie als ze een lactose bevattende poederinhalator gaan gebruiken. Dit hangt af van de reactiedrempel. Dit is de minimale dosis die nodig is om een allergische reactie te laten optreden. Deze reactiedrempel verschilt per individu.

Of het koemelkeiwit in de lactose van de poederinhalator problemen oplevert zoals beschreven in de meldingen hangt ook af van het type koemelkeiwitallergie. Er zijn twee [typen](#):

1. IgE-gemedieerde koemelkeiwitallergie. Hierbij heeft een patiënt antistoffen tegen koemelkeiwit. Dit type allergie kan zich op verschillende wijzen uiten. De symptomen kunnen mild zijn maar ook zeer ernstig, zoals de anafylactische reactie in de meldingen. Verder treedt bij een IgE-gemedieerde koemelkeiwitallergie de reactie aansluitend aan blootstelling op (binnen enkele minuten tot maximaal twee uur).
2. Niet-IgE-gemedieerde koemelkeiwitallergie. Een niet-IgE gemedieerde koemelkeiwitallergie geeft milde, meer chronische klachten, zoals gastro-intestinale verschijnselen. De klachten treden vertraagd (na twee uur tot enkele dagen) na blootstelling op.

Gezien de zeer kleine hoeveelheid koemelkeiwit in de lactose bevattende poederinhalatoren zijn alleen bij patiënten met een ernstige IgE-gemedieerde koemelkeiwitallergie problemen te verwachten bij gebruik van een lactose bevattende poederinhalator. Bij alle andere patiënten met een koemelkeiwitallergie zijn de reacties mild of afwezig.

Een koemelkeiwitallergie moet niet worden verward met een lactose-intolerantie. Bij een lactose-intolerantie hebben mensen geen of een tekort van het enzym lactase waardoor zij lactose niet goed kunnen afbreken. Een kleine hoeveelheid lactose, zoals in poederinhalatoren aanwezig, zal bij deze groep patiënten over het algemeen weinig tot geen problemen geven. Lactose-intolerantie geeft evenals een niet-IgE-gemedieerde koemelkeiwitallergie over het algemeen milde klachten, zoals buikpijn en diarree.

Bij patiënten met een ernstige IgE-gemedieerde koemelkeiwitallergie die een poederinhalator gaan gebruiken, is het dus belangrijk van tevoren goed na te gaan of de poederinhalator lactose bevat. Informatie of een poederinhalator lactose bevat, staat niet in veelgebruikte naslagwerken, zoals het Farmacotherapeutisch Kompas en het Kinderformularium. De voorschrijver kan deze informatie opzoeken in de productinformatie (patiëntenbijsluiter of in de Samenvatting van de productkenmerken (SmPC)). Deze zijn te vinden in de [genesmiddeleninformatiebank van het CBG](#). De apotheker kan deze informatie ook vinden op de KNMP Kennisbank.

Medicatiebewaking op hulpstoffen – zoals lactose in poederinhalatoren – vindt plaats in (de meeste) elektronische voorschrijfsystemen en apotheekinformatiesystemen wanneer er een overgevoeligheid/intolerantie voor is vastgelegd. Medicatiebewaking op ‘onzuiverheden’ in deze hulpstoffen – zoals koemelkeiwit in lactose – kan ook plaatsvinden wanneer een intolerantie voor koemelkeiwit is vastgelegd én melkeiwit in de lijst met hulpstoffen van de productinformatie staat.

Aanbevelingen

Voor voorschrijvers

- Wees ervan bewust dat kleine hoeveelheden koemelkeiwitten in lactose bevattende poederinhalatoren anafylactische reacties kunnen geven bij patiënten met een ernstige koemelkeiwitallergie.
- Leg een koemelkeiwitallergie waarbij een kleine hoeveelheid koemelk heeft geleid tot een ernstige reactie, zoals een anafylaxie, vast in het medisch dossier. Zorg ervoor dat deze aantekening via het LSP wordt overgedragen naar de apotheker of een andere zorgprofessional. Op dit moment kan de ernst van de allergie niet via het LSP worden uitgewisseld. Over enige

jaren – na implementatie van de Nictiz informatiestandaard *Contra-indicaties en Overgevoeligheden* – zal dit wel mogelijk worden. Vermeld een ernstige koemelkeiwitalergie in verwijs- en ontslagbrieven. Zorg ervoor dat deze informatie ook terecht komt bij de apotheker.

- Schrijf bij patiënten met een ernstige koemelkeiwitalergie, die bijvoorbeeld in het verleden heeft geleid tot een anafylactische reactie op een kleine hoeveelheid koemelk, geen lactose bevattende poederinhalatoren voor.
- Realiseer je dat de hoeveelheid lactose in lactose bevattende poederinhalatoren in het algemeen geen problemen geeft bij patiënten met een lactose-intolerantie of een koemelkeiwitalergie die niet heeft geleid tot een ernstige reactie, zoals een anafylaxie.

Voor apothekers

- Wees ervan bewust dat kleine hoeveelheden koemelkeiwitten in lactose bevattende poederinhalatoren anafylactische reacties kunnen geven bij patiënten met een ernstige koemelkeiwitalergie.
- Leg een koemelkeiwitalergie waarbij een kleine hoeveelheid koemelk heeft geleid tot een ernstige reactie, zoals een anafylaxie, vast in het apotheekinformatiesysteem. Zorg ervoor dat deze aantekening via het LSP wordt overgedragen naar een andere zorgprofessional. Op dit moment kan de ernst van de allergie niet via het LSP worden uitgewisseld. Over enige jaren – na implementatie van de Nictiz informatiestandaard *Contra-indicaties en Overgevoeligheden* – zal dit wel mogelijk worden.
- Realiseer je dat de hoeveelheid lactose in lactose bevattende poederinhalatoren in het algemeen geen problemen geeft bij patiënten met een lactose-intolerantie of een koemelkeiwitalergie die niet heeft geleid tot een ernstige reactie, zoals een anafylaxie.
- Controleer bij patiënten met een koemelkeiwitalergie die heeft geleid tot een ernstige reactie, zoals een anafylaxie, of de poederinhalator lactose bevat. Doe dit aan de hand van de signalering in het apotheekinformatiesysteem, informatie op de KNMP Kennisbank, de patiëntenbijsluiter of de Samenvatting van de productkenmerken (SmPC).

Vraag aan zorgprofessionals

In de aanbevelingen in deze Praktijkprikkel wordt ervan uitgegaan dat de aanwezigheid van kleine hoeveelheden koemelkeiwit in poederinhalatoren alleen problemen oplevert bij patiënten met een ernstige koemelkeiwitalergie. Of lactose vanwege het daarin aanwezige koemelkeiwit in andere geneesmiddelen, zoals tabletten en capsules, ook (ernstige) klachten kan geven bij deze patiënten is onduidelijk. Zo werd door de patiënt in melding één de behandeling met het lactose bevattende clemastine wel goed verdragen. Er is amper casuïstiek. Heb je een casus waarin koemelkeiwitten in geneesmiddelen problemen opleveren voor patiënten met een koemelkeiwitalergie, meld deze dan bij [Lareb](#).

Wist je dat?

Je op [de website](#) een compleet overzicht van alle Praktijkprikkel(s) kan vinden. Ben je op zoek naar een Praktijkprikkel over een specifiek onderwerp? Vul bij 'Zoek op onderwerp' je zoekterm in en vind zo de bijbehorende Praktijkprikkel(s).

Zelf deze Praktijkprikkel ontvangen?

Is deze Praktijkprikkel doorgestuurd en wil je deze ook ontvangen? Meld je dan aan op onze [website](#).

Medicatie-incidenten melden?

Wil je een medicatie-incident melden, dan kan dat via onze [website](#). Informatie over e-learnings, nascholingen, FTO-werkmateriaal, nieuwe geneesmiddelen en ander belangrijk nieuws over medicatieveiligheid? Schrijf je dan in voor onze [nieuwsbrief](#).

Meer weten over het IVM?